

Inventariserend Veldonderzoek (IVO) d.m.v. boringen

Plangebied Ommerkanaal te Ommen

Opdrachtgever

Verhoeve Milieu Oost
Bleskolsingel 9
7602 PE ALMELO

Projectnummer

SyntheGra Archeologie Rapport 175256

Autorisatie

Redactie: paraaf datum
drs. A.J. Borsboom

Kenmerk

HLE/UIT/SAZ/175256

Eindredactie/kwaliteitscontrole: paraaf datum
drs. E.E.A. van der Kuijl

SyntheGra Archeologie bv, Ambachtsweg 10, NL-7021 BT ZELHEM
Postadres: Postbus 4, NL-6997 ZG HOOG-KEPPEL
Telefoon +31 (0)314 62 77 08, Fax +31 (0)314 62 77 26, Internet: www.synthegra.com
Bankrelatie F. van Lanschot Bankiers Nijmegen, nr. 22.59.31.451, BTW nr. NL809760538B01, HR 09119698
SyntheGra Archeologie bv is een werkmatschappij van de Verhoeve Groep bv
Vestigingen te Dordrecht, Hummelo, Jirnsum, Weert en Zelhem

Project : Plangebied Ommerkanaal te Ommen
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/175256

Colofon

Oprachtgever: Verhoeve Milieu Oost te ALMELO
Project: Plangebied Ommerkanaal te Ommen
Projectnummer: 175256
Titel: Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. boringen, Plangebied Ommerkanaal te Ommen
Datum:
Redactie: drs. A.J. Borsboom
Met bijdragen van: A.A.G. Emaus, J.H.F. Leuving
Tekenaar: ing. F. van der Hoeven
Eindredactie: drs. E.E.A. van der Kuijl
Druk: SyntheGra Archeologie bv, Zelhem
ISSN: 1574-0838

SyntheGra Archeologie bv

Postadres: Postbus 4, NL-6997 ZG HOOG-KEPPEL
Telefoon +31 (0)314 62 77 08, Fax +31 (0)314 62 77 26, Internet: www.syntheGra.com

© SyntheGra Archeologie bv, 2005

De rechten van intellectueel eigendom verblijven te allen tijde bij SyntheGra Archeologie bv.

Project : Plangebied Ommerkanaal te Ommen
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/175256

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	Inleiding en onderzoekskader	4
1.2	Onderzoeksdoel en vraagstellingen	5
1.3	Leeswijzer	5
2	Ontstaansgeschiedenis van het landschap	6
2.1	Inleiding	6
	Geologische en geomorfologische ontwikkeling	6
2.3	Bodem	7
3	Bewoningsgeschiedenis van de onderzoekslocatie	8
3.1	Prehistorie	8
3.2	Romeinse tijd	8
3.3	De onderzoekslocatie	9
3.4	De onderzoekslocatie op historisch kaartmateriaal	10
3.5	Conclusie	13
4	Verwachtingsmodel en boorprogramma	14
4.1	Verwachtingsmodel	14
4.2	Boorprogramma	14
5	Resultaten van het veldwerk	15
5.1	Oppervlaktekartering	15
5.2	Booronderzoek	15
6	Conclusie	16
7	Selectieadvies	17
8	Selectiebesluit	17
	Literatuur	18
	Administratieve gegevens	19

Bijlagen:

Bijlage 1: Detailkaart van de onderzoekslocatie met boorpunten

Bijlage 2: Boorprofielen

Bijlage 3: Combinatiekaart IKAW, AMK en Archis waarnemingen

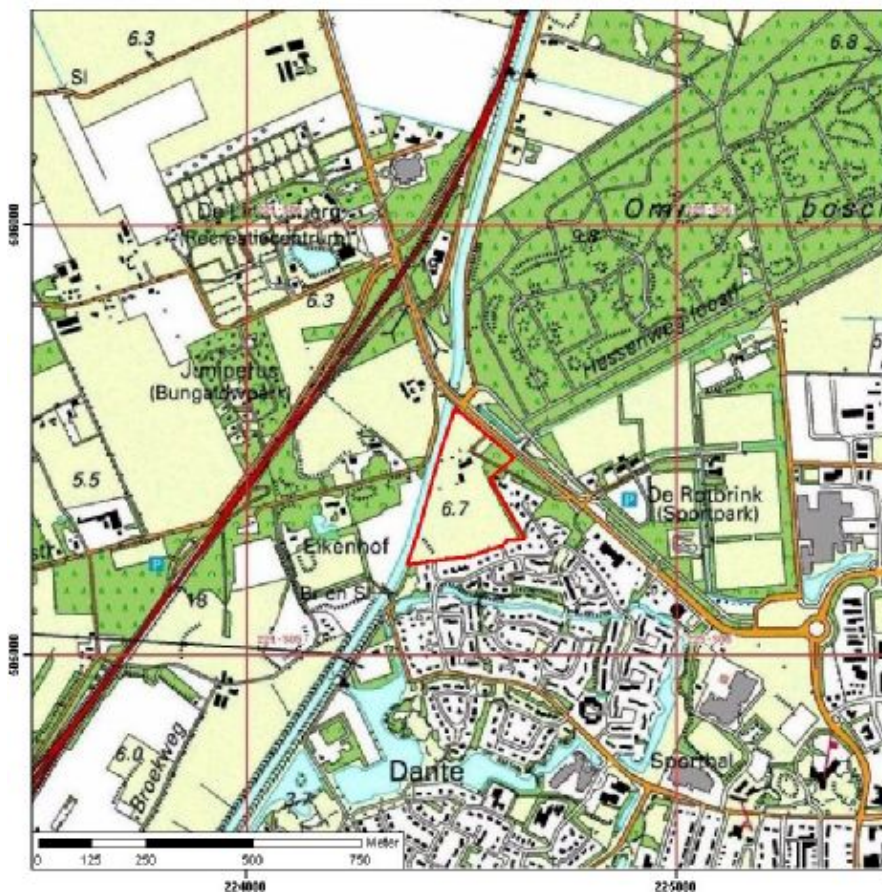
Bijlage 4: Geologische perioden en lijst met gebruikte afkortingen

Afbeelding voorblad: de locatie op een veldminuut uit circa 1825

1 Inleiding

1.1 Inleiding en onderzoekskader

Op 21 november 2005 werd in opdracht van Verhoeve Milieu Oost door Synthegra Archeologie b.v. een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) uitgevoerd op een terrein gelegen aan het Ommerkanaal en de Balkerweg te Ommen in de gemeente Ommen (zie afbeelding 1). De te onderzoeken locatie heeft een totale oppervlakte van circa 4.8 ha. De aanleiding tot het onderzoek wordt gevormd door het voornemen om op de locatie bodemverstorende activiteiten uit te voeren. De locatie is bestemd voor woningbouw. De exacte bouwplannen waren op het moment dat dit onderzoek werd uitgevoerd nog niet bekend. Het uitgevoerde onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een booronderzoek.

Afbeelding 1: ligging van de onderzoekslocatie, weergegeven in het rode kader.¹

Op basis van diverse rijks- en provinciale regelingen, met name het Verdrag van Malta, Nota Belvédère en de Leidraad Provinciaal Omgevingsbeleid, dient een inventarisatie van de archeologische waarden in het gebied gemaakt te worden. Het geplande grondverzet kan een bedreiging vormen voor de mogelijk aanwezige archeologische waarden in het plangebied. Het bevoegd gezag, de Provinciaal Archeoloog van Overijssel, zal de resultaten van het onderzoek toetsen. De resultaten van het onderzoek zullen vervolgens in de planvorming betrokken dienen te worden.

Het onderzoek en de adviezen hebben betrekking op de Prehistorie tot en met de Nieuwe Tijd. Het onderzoek is afgestemd op het toekomstige grondverzet en de daarmee samenhangende versterking van het landschap en het bodemarchief.

¹ Meer administratieve gegevens treft u aan op pagina 19 van dit rapport.

1.2 Onderzoeksdoel en vraagstellingen

Het doel van het Inventariserend Veldonderzoek is inzicht te verkrijgen in de archeologische waarden in het plangebied. De volgende vragen dienen, indien mogelijk, te worden beantwoord:

- Wat is de specifieke bodemopbouw en bodemgaafheid van het plangebied?
- Zijn er archeologische vindplaatsen in het plangebied aangetroffen?
- Wat is de aard en datering van de aangetroffen archeologische resten?
- Wat is de ruimtelijke omvang van de archeologische resten?
- Op welke diepte liggen de archeologische resten?

1.3 Leeswijzer

Dit rapport is opgebouwd uit verschillende onderdelen. In de volgende twee hoofdstukken wordt beschreven hoe het landschap is gevormd (hoofdstuk 2) en wat voor gevolgen dat voor de bewoningsgeschiedenis van de onderzoekslocatie en haar directe omgeving heeft gehad (hoofdstuk 3). In het hoofdstuk bewoningsgeschiedenis wordt een korte uiteenzetting gegeven over de historische ontwikkelingen die op de onderzoekslocatie hebben plaatsgevonden.

Op basis van de resultaten van het vooronderzoek is in hoofdstuk 4 een archeologisch verwachtingsmodel (hypothese) opgesteld met daarbij een definitief boorprogramma op basis waarvan het veldwerk is uitgevoerd. De schriftelijke neerslag van het bureauonderzoek is te vinden in hoofdstukken 2 tot en met 4 en voldoen aan de richtlijnen zoals die in de KNA 2.2 zijn opgesteld.

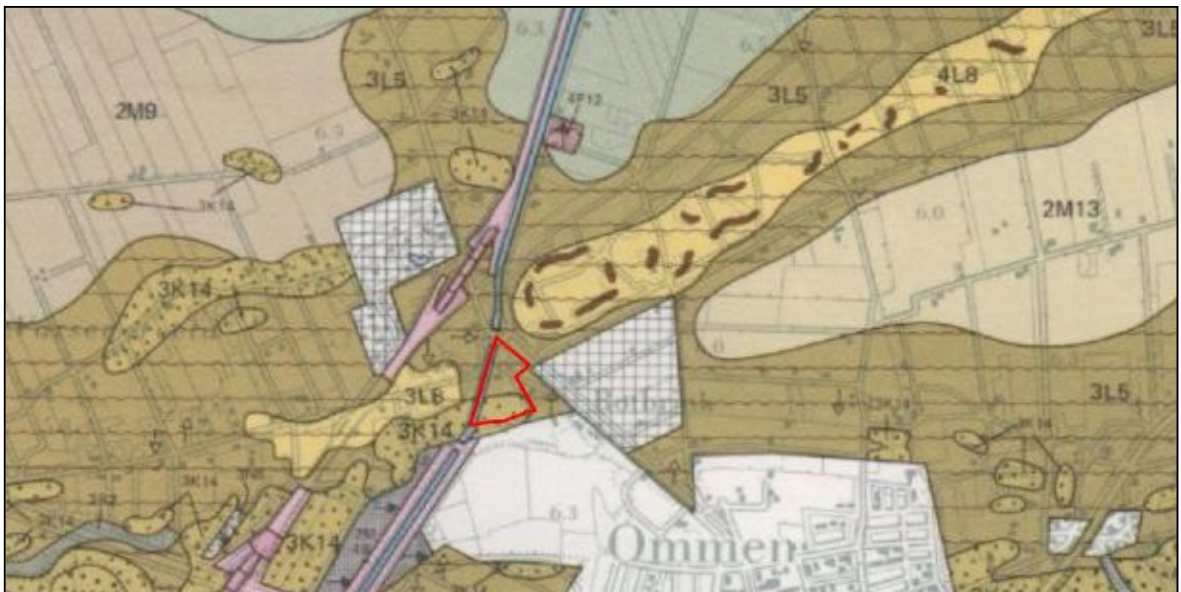
In hoofdstuk 5 worden de resultaten van het booronderzoek besproken. Het booronderzoek kan uitsluitel geven over de archeologische en geo(morfo)logische verwachtingswaarde van het gebied, zoals die op basis van het bureauonderzoek is opgesteld. Het veldonderzoek dient dus ter toetsing van de resultaten van het bureauonderzoek. In hoofdstuk 6 worden de onderzoeksvragen van het inventariserende veldonderzoek beantwoord en wordt de archeologische verwachtingswaarde gehandhaafd of zonodig bijgesteld. In hoofdstuk 7 volgt een selectieadvies. Hierin wordt vermeld of een locatie volgens Synthegra Archeologie bv kan worden vrijgegeven, of dat een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk wordt geacht. Een vervolgonderzoek kan noodzakelijk zijn om uitsluitel te geven over de vraag of er gestreefd moet worden naar behoud (en bescherming) van de in het plangebied aangetroffen archeologische waarden. In hoofdstuk 8 tenslotte wordt het selectiebesluit, zoals dat is genomen door het bevoegd gezag, gegeven.

2 Ontstaansgeschiedenis van het landschap

2.1 Inleiding

Er is een sterke relatie tussen de ontstaansgeschiedenis van het landschap en de archeologische verwachting van een gebied. Daarom is het belangrijk om de genese van een landschap goed te bestuderen. De geologische ontwikkeling ligt ten grondslag aan de geomorfologie en bodem. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de geologische, geomorfologische en bodemkundige ontwikkelingen op de onderzoekslocatie. Voor de geologische en geomorfologische beschrijving is gebruik gemaakt van de nieuwe Nomenclator van de Ondiepe Ondergrond.²

2.2 Geologische en geomorfologische ontwikkeling

Afbeelding 2: fragment uit de geomorfologische kaart van Nederland.

Van de geomorfologische kaart van Nederland (afbeelding 2) is af te lezen dat de onderzoekslocatie zich op dekzandruggen bevindt. Deze dekzandruggen zijn ontstaan tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien. Toentertijd heerste er in Nederland een continentaal periglaciaal klimaat. Dit houdt in dat de omstandigheden erg koud en droog waren. Het landschap in Nederland bestond toen uit een poolwoestijn, waarin er vrijwel geen vegetatie aanwezig was. In deze tijd was er ook sprake van een landijskap, waarvan het ijsfront grofweg halverwege Denemarken en over het grootste deel van de Britse eilanden, maar niet over Nederland lag.³ Door het aangroeien van deze landijskap werd er veel water aan de oceanen onttrokken en daalde de zeespiegel sterk, waardoor de Noordzee droog was komen te liggen. Samen met de droog liggende delen van de rivierbeddingen vormde de zeebodem een brongebied voor zand dat door overheersend noordwesten tot zuidwesten winden landinwaarts kon worden verplaatst. Op deze manier is er over een groot deel van Nederland een pakket dekzand afgezet, veelal in de vorm van langgestrekte duinen. Dit dekzand wordt het Laagpakket van Wierden genoemd, welke behoort tot de Formatie van Bostel. Het plangebied is gelegen op dekzandruggen. Vanaf het begin van het Holoceen verbeterde het klimaat weer. Hierdoor herstelde het vegetatiedek zich weer, wat als gevolg had dat het dekzand vanaf deze periode werd vastgehouden. In de Middeleeuwen, toen de mens op grote schaal ging ontbossen, kon het zand weer lokaal verplaatst worden.⁴

² De Mulder *et al.* 2003.

³ Berendsen, 1996.

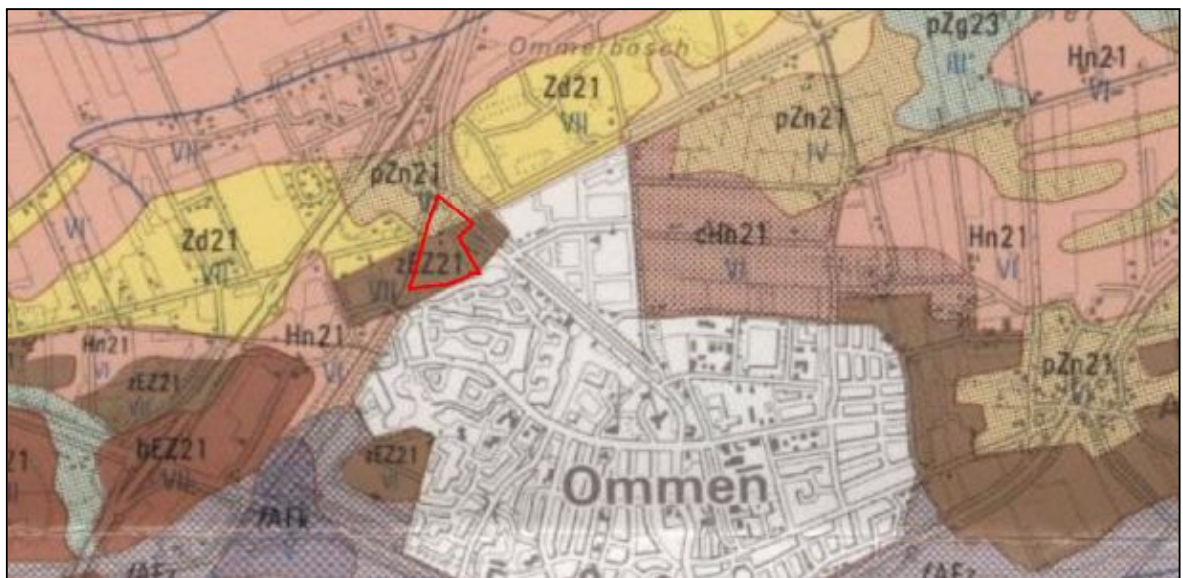
⁴ Berendsen, 1997.

Project : Plangebied Ommerkanaal te Ommen
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/175256

Op deze manier zijn er stuifzandgebieden ontstaan. Deze stuifzanden worden het Laagpakket van Kootwijk genoemd, welke behoort tot de Formatie van Boxtel. Vlak ten noorden van de onderzoekslocatie ligt een strook met stuifzandafzettingen. Van de geomorfologische kaart valt ook af te lezen dat er in de directe omgeving van de onderzoekslocatie ophoging en egalisatie heeft plaatsgevonden. Tijdens het uitvoeren van het booronderzoek dient ook hier op gelet te worden.

2.3 Bodem

Uit de Bodemkaart van Nederland (afbeelding 3) is op te maken dat er binnen het plangebied sprake is van twee bodemtypen. In het zuidelijk deel van het plangebied liggen zwarte enkeerdgronden (bruin gearceerd), in het noordelijk deel worden gooreergronden (geel gearceerd) verwacht.

Afbeelding 3: fragment uit de Bodemkaart van Nederland.

Een zwarte enkeerdgrond wordt gekenmerkt door een dikke donkergrijze tot zwarte humeuze bovengrond, een esdek. Dit materiaal is door mensen opgebracht middels de zogenaamde potstalbemesting. Dit houdt in dat er eerst elders heideplaggen werden gestoken welke vermengd werden met mest. Dit mengsel werd ter verbetering van de grond opgebracht. Deze zogenaamde potstalbemesting vond in het oosten van Nederland plaats vanaf de Late Middeleeuwen tot en met het eind van de 19^e eeuw.⁵ Een dergelijk esdek is van belang voor de archeologische verwachting omdat het sporen van oude bewoning uit de periode Steentijd tot en met de Middeleeuwen afdekt en beschermt tegen ploegen. Anderzijds moet ook rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat de top van de podzol, die zich in het pleistocene zand van de dekzandrug gevormd heeft, deels is verstoven na ontbossing in de Middeleeuwen zoals in paragraaf 2.2 al is beschreven.

⁵ Spek, 2004.

3 Bewoningsgeschiedenis van de onderzoekslocatie

3.1 Prehistorie

De natuurlijke ondergrond is lange tijd van grote invloed geweest op de plaatsen waar de mens woonde, werkte en zijn doden begroef. Bijna zonder uitzondering werden voor al deze activiteiten de hoger gelegen, droge en zandige gronden gebruikt, zoals dekzandruggen en rivierduinen. De overige gebieden werden slechts secundair gebruikt. De tot nu toe oudste bewoningsporen zijn gevonden ten noorden van Hardenberg en dateren van circa 12.000 jaar voor Chr.⁶ De mensen die hier toen leefden waren jagers/ verzamelaars die al zwerfend door het landschap trokken. In de periode 4900-2000 voor Chr. wordt de bewoning meer permanent, mede doordat de bevolking overschakelt van het jagen en verzamelen naar de landbouw. Alle nederzettingen waarvan sporen zijn terug gevonden, liggen op de dekzandruggen langs de Vecht en in het dekzandgebied. Sporen van grafvelden zijn slechts op een paar plekken als Mariënberg en Hoonhorst terug gevonden. De nederzettingen geven een beeld van continue bewoning vanaf de Nieuwe Steentijd tot in de Vroege Middeleeuwen.⁷ De oudste archeologische vondsten die in de directe omgeving van Ommen zijn gedaan, dateren uit het Neolithicum.

3.2 Romeinse tijd

Aan de N340 bevindt zich een terrein van hoge archeologische waarde (Archis 1326). Het betreft hier een es met daaronder sporen uit de Late Bronstijd, Vroege IJzertijd en de resten van een inheems Romeinse nederzetting.⁸ De bewoning lijkt op basis van vondstmateriaal door te lopen tot de Middeleeuwen. Vanaf de Late Middeleeuwen zijn, als gevolg van een verbeterde waterhuishouding, de lager gelegen delen van het land ontgonnen. De bewoning verspreidde zich over een groter gebied op de lagere delen van de dekzandruggen en ook de kleinere en meer geïsoleerde dekzandruggen en koppen.⁹ De plekken van de voormalige (prehistorische) bewoning raken vanaf de Middeleeuwen in gebruik als landbouwgrond, waardoor de zogenaamde essen ontstaan met een dik esdek.

⁶ Heilhof (et al) 2003,59.

⁷ Heilhof (et al) 2003,59.

⁸ Informatie afkomstig van Archis

⁹ Heilhof (et al) 2003,59.

3.3 De onderzoekslocatie

De eerste schriftelijke vermelding van Ommen (*Umme*) komen we tegen in het jaar 1133, de kerk van Ommen wordt genoemd in het jaar 1238.¹⁰ Naar men aanneemt was Ommen in oorsprong een bescheiden agrarische nederzetting. Ommen, gelegen bij een doorwaadbare plek aan de Vecht ongeveer halverwege Zwolle en Hardenberg, was het vierde bisschoppelijke steunpunt in de Drents- Overstichtse grenszone.¹¹ Het is aannemelijk dat het strategisch hoger aan de Vecht gelegen Ommen gebouwd is als verdediging van een met de Vecht kruisende weg. (voorde of bruggehoofdstad).¹² Bisschop Otto III van Holland verleende in 1248 bepaalde voorrechten aan Ommen.¹³ De stadsbrief van 1248 zorgde ervoor dat de toenmalige en toekomstige bewoners van Ommen dezelfde vrijheid kregen als die welke de inwoners van Deventer, Zwolle en Kampen hadden. Dat Ommen strategisch van belang was blijkt wel uit het feit dat de bisschop, die overigens een hof en grond bezat in Ommen, in de strijd tegen de heren van Coevorden er in de 13^e eeuw zijn leger verzamelde.¹⁴

In 1330 is de stad verwoest en bleef, waarschijnlijk als gevolg van geldgebrek, jarenlang zonder vestingwerken. Aan het einde van de 14e eeuw liet bisschop Floris van Wevelinkhoven de stad, als dank voor de hulp bij de verwoesting van kasteel Eerde, weer van muren en poorten voorzien.¹⁵ De oorspronkelijke nederzettingenplattegrond van Ommen is ook tegenwoordig nog te herkennen. De rastervormige plattegrond is uniek voor de streek, waar over het algemeen in de nederzettingenplattegronden weinig regelmaat en rechtlijnigheid valt te ontdekken.¹⁶ Door een gebrek aan schriftelijke en archeologische bronnen is nog niet vast komen te staan uit welke tijd de oorspronkelijke Ommense plattegrond stamt. Mogelijk werd deze ten tijde van de stadswording in de 13^e eeuw aangelegd. De stad werd omgeven door een ringvormige omwalling en omgrachting waarvan de precieze datering tot op heden nog onbekend is. In 1624 is Ommen, op 13 huizen na, geheel afgebrand.¹⁷ Ommen raakte tot in de 19^e eeuw niet bebouwd buiten de omwalling en de rasterplattegrond werd nooit uitgebreid.

Ook economisch maakte Ommen nimmer een grote bloei door. Mogelijk door de motivering van de bisschoppelijke stedenpolitiek, waarbij Ommen niet zozeer economisch dan wel strategisch van groot belang was.¹⁸ Ook kan het zo zijn geweest dat de bisschoppelijke stedenpolitiek niet allen tegen de Drenten was gericht maar ook diende om de macht van lokale heren in te tomen. De verwoesting door de bisschop in 1248 van het kasteel Laar bij de monding van de Regge in de Vecht diende ongetwijfeld om een lokale heer te verdrijven.¹⁹ De straatweg Zwolle-Hardenberg is van belang geweest voor de ontsluiting van Ommen. De straatweg werd in de eerste helft van de 19e eeuw aangelegd en stak bij Ommen de Vecht over om dwars door het toenmalige woeste gebied naar Hardenberg te lopen.²⁰ Door het voormalige hoogveenmoeras liep tussen Ommen en Zuidwolde de zogenaamde Ommersche dijk, één van de weinige wegen door dit ontoegankelijke gebied. Om deze strategische doorgang te kunnen beheersen werd in de 17e eeuw de Ommerschans aangelegd.²¹

¹⁰ Rutte 2002, 106.

¹¹ Rutte 2002, 106.

¹² Steegh 1976, 46.

¹³ Rutte 2002, 106.

¹⁴ Rutte 2002, 106.

¹⁵ Bron: provincie Overijssel

¹⁶ Rutte 2002, 106.

¹⁷ Bron: provincie Overijssel

¹⁸ Rutte 2002, 107.

¹⁹ Rutte 2002, 107.

²⁰ Heilhof (et al) 2003,74.

²¹ Heilhof (et al) 2003,74.

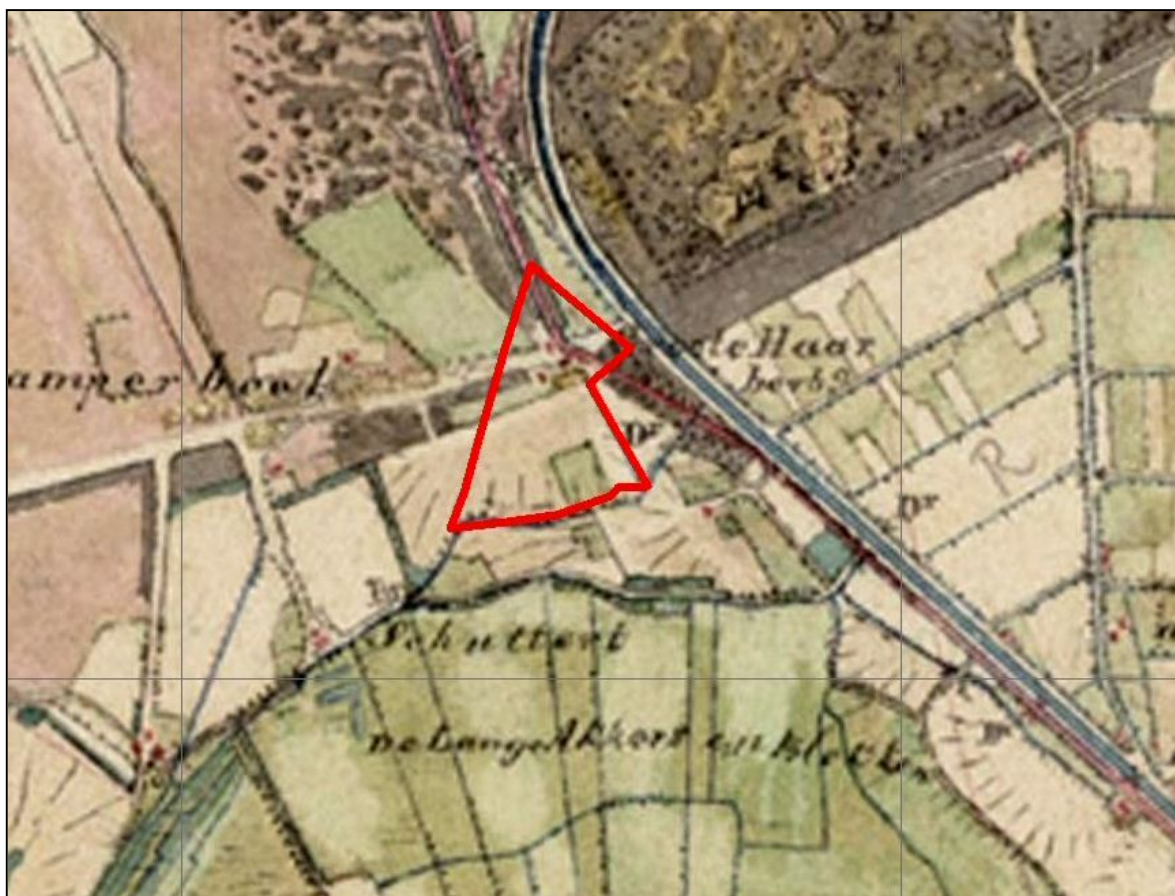
3.4 De onderzoekslocatie op historisch kaartmateriaal

Afbeelding 3: de locatie circa 1773-1794.²² De op deze kaart zichtbare boerderij D' Olde Haar bevindt zich in het huidige onderzoeksgebied.

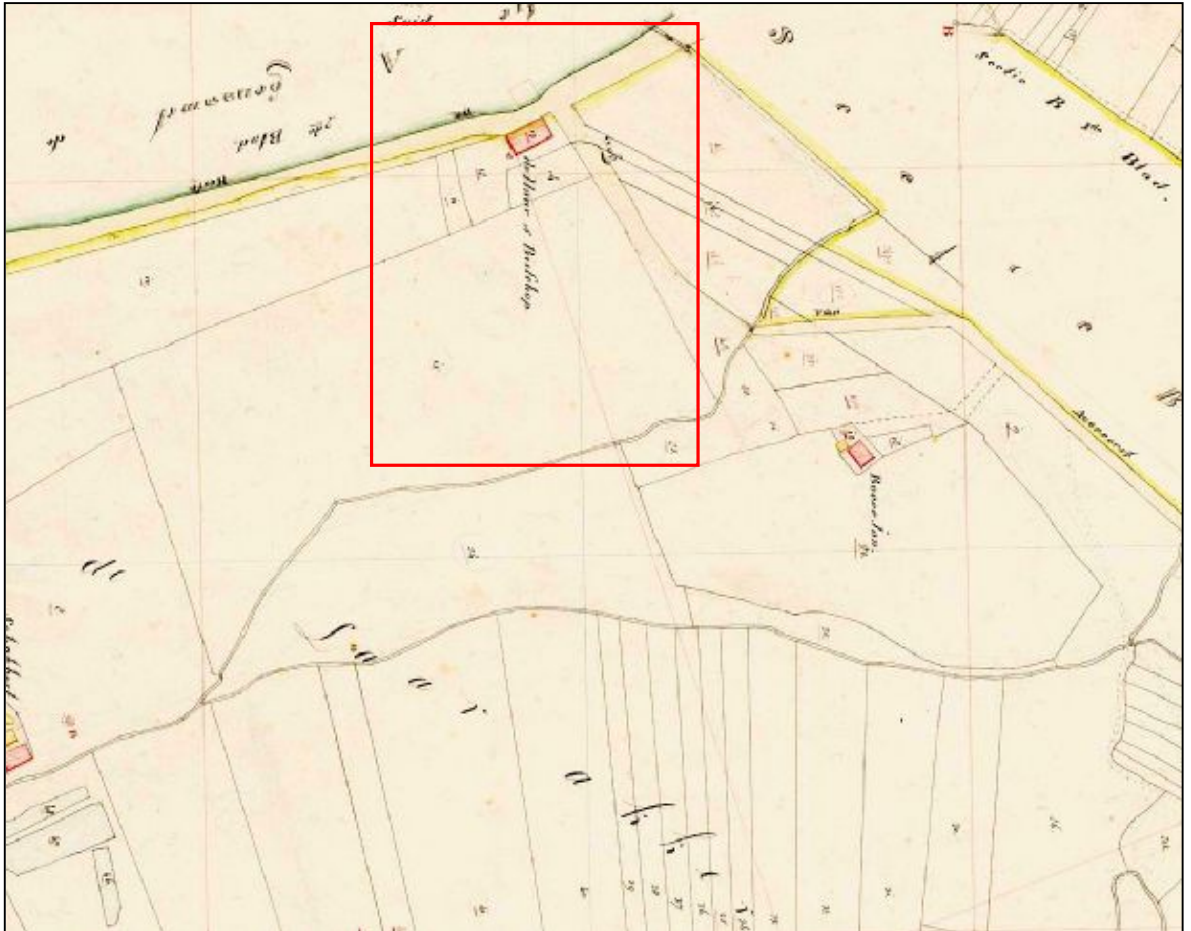
²² Bron: Versfelt 2003, 35.

Project : Plangebied Ommerkanaal te Ommen
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/175256

Afbeelding 4: de locatie door middel van projectie op een zogenaamde veldminuutkaart.²³ De locatie is bebouwd, (boerderij de Grote Haar) wordt doorsneden door een tweetal wegen. De locatie wordt aan de zuidzijde begrensd door een beek. De locatie is mogelijk gelegen op een verhoging in het landschap.

²³ Bron: de woonomgeving.nl

Afbeelding 5: kadastrale kaart van de locatie uit circa 1822.²⁴ De locatie is bebouwd, (boerderij de Haar of Bisschop) wordt doorsneden door wegen. De locatie wordt aan de onderzijde begrensd door een beek.

²⁴ Bron: de woonomgeving.nl

Afbeelding 6: de locatie op een kaart uit 1830-1855.²⁵

3.5 Conclusie

De locatie is gelegen ten noorden van het historische centrum van Ommen. Op de locatie bevinden zich geen Archismeldingen, waarnemingen of monumenten. Zover bekend heeft er op de locatie nog niet eerder een archeologisch onderzoek plaatsgevonden. Bestudering van het historisch kaart- en bronnenmateriaal laat zien dat de locatie sinds het eind van de 18^e eeuw (*circa 1770 boerderij de Grote Haar*) bebouwd is geweest. De locatie heeft vermoedelijk een overwegend agrarische functie gehad. De locatie wordt doorsneden door een tweetal wegen. De locatie wordt aan de zuidzijde begrensd door een beek. De locatie is mogelijk gelegen op een verhoging in het landschap.

²⁵ Grote historische atlas van Nederland, 3 Oost-Nederland 1830-1855

4 Verwachtingsmodel en boorprogramma

4.1 Verwachtingsmodel

Op de IKAW is te zien dat er aan het plangebied een hoge archeologische verwachting is gekoppeld. Deze verwachting geldt voor de periode Mesolithicum tot en met Nieuwe Tijd. Zoals in paragraaf 2.3 is gezegd zijn er in het plangebied twee bodemtypen aanwezig. Ieder bodemtype heeft specifieke kenmerken waar tijdens het booronderzoek op gelet zal moeten worden.

Bodemtype	Verwachting	Periode	Opmerkingen
Enkeerdgrond	Hoog	Vanaf het Mesolithicum	Enkeerdgronden liggen meestal op gronden die van nature hoog liggen en goede bewoningscondities hebben. Het prehistorische loopvlak bevindt zich vlak onder het esdek. Het sporenniveau bevindt zich vermoedelijk op de grens tussen de B- en de C-horizont.
Gooreerdgrond	Hoog	Vanaf het Mesolithicum	Eventuele archeologische resten worden verwacht vanaf het maaiveld.

Tabel 3: bodemtype met verwachting en specifieke kenmerken.

4.2 Boorprogramma

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden is er een booronderzoek uitgevoerd. Voor dit booronderzoek is de volgende onderzoeksmethodiek gehanteerd:

- Grondboringen in een systematisch driehoeksgrid met een dichtheid van 10 boringen per ha.
- Er dient geboord te worden met een Edelmanboor met een diameter van 12 cm.
- Er dient geboord te worden tot 25 cm in de C-horizont.
- De boorkernen dienen gezeefd te worden over een zeef met een maaswijdte van 4 mm.
- De NAP-hoogtes van de boringen dienen te worden gemeten met een waterpasinstrument.

Voor de periode Bronstijd tot en met Nieuwe tijd is dit een geschikte methode voor karterend onderzoek. Voor de periode Steentijd is het een verkennend onderzoek, omdat resten uit deze tijd doorgaans opgespoord worden met een boordichtheid van 20 boringen per hectare.²⁶

²⁶cf. RAAP-rapport 1000.

5 Resultaten van het veldwerk

5.1 Oppervlaktekartering

Het hele plangebied is in gebruik als grasland met houtwallen. Vanwege de zeer geringe vondstzichtbaarheid is er geen oppervlaktekartering uitgevoerd. In afbeelding 7 is de huidige situatie van de onderzoekslocatie te zien.

Afbeelding 7: huidige situatie van de onderzoekslocatie.

5.2 Booronderzoek

Er zijn 44 boringen gezet met behulp van een Edelmanboor met een diameter van 12 cm. Er is geboord volgens een verspringend driehoeksgrid. De afstand tussen de raaien is 40 meter, de afstand tussen de boringen onderling is 25 meter. De exacte locaties van de boringen zijn gegeven in bijlage 1, de boorprofielen zijn gegeven in bijlage 2. Tabel 5 op de volgende pagina geeft de hoogte- en dieptegegevens van de boringen alsmede de aangetroffen verstoorte diepte.

In het deel van de onderzoekslocatie dat ten noorden van de boerderij gelegen is werd volgens de Bodemkaart van Nederland een gooreerdgrond verwacht. In de boorprofielen in bijlage 2 is te zien dat dit onderscheid tijdens het veldwerk niet is gemaakt. Reden hiervoor is dat relatief hoog gelegen gooreerdgronden zo sterk op een podzol lijken, dat het onderscheid in het veld niet te maken is. Het gaat dan om het humus- en ijzerpercentage in de inspoelingshorizont. Alleen in boring 2 en boring 8 is in dit deel van het onderzoeksgebied een intact bodemprofiel aangetroffen. De overige zijn tot in de C-horizont verstoord.

In het zuidelijke deel van het plangebied werd een zwarte enkeerdgrond verwacht. Uit de resultaten van het booronderzoek valt af te leiden dat dit bodemtype hier aanwezig is, zij het in sterk verstoorte toestand. In het hele gebied is de bovengrond, het esdek, verstoord. In veel van de boringen in dit deel van het gebied is nog wel de podzol B-horizont (soms onthoofd) aanwezig (tabel 4).

Podzol-B intact	Boring 9, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 26, 27, 28, 33, 40, 41
Podzol-B aanwezig maar onthoofd	Boring 10, 19, 21, 29, 34, 35

Tabel 4: Aanwezigheid van een podzol-B-horizont.

In de uiterste zuidoosthoek van het plangebied, in boring 35, is een fragment handgevormd aardewerk aangetroffen. Het fragment is sterk verweerd. Hierdoor is de datering van het aardewerk erg onzeker. Het is vermoedelijk middeleeuws aardewerk. Het fragment is afkomstig uit de bovenste helft van de bovengrond. Hierdoor is het zeer onwaarschijnlijk dat het zich in originele context bevond.

6 Conclusie

De onderzoeksvragen kunnen als volgt worden beantwoord:

- **Wat is de specifieke bodemopbouw en bodemgaafheid van het plangebied?**

In het plangebied zijn gooreerdgronden en enkeerdgronden aanwezig. De gooreerdgronden die in het noordelijk deel van het plangebied liggen zijn over het algemeen verstoord tot in de C-horizont. Van de enkeerdgronden in het zuidelijk deel van het plangebied is de bovengrond recentelijk verstoord, maar de onderliggende podzol is op een groot aantal plaatsen vanaf de B-horizont of zelfs vanaf de E-horizont intact.

- **Zijn er archeologische vindplaatsen in het plangebied aanwezig?**

Door middel van het booronderzoek in huidige vorm zijn er geen archeologische vindplaatsen aangetroffen. Gezien het feit dat er over een aanzienlijk oppervlak een intact podzolprofiel in de ondergrond aanwezig is, valt niet uit te sluiten dat er vindplaatsen uit de Steentijd aanwezig zijn. Hiervoor is de gebruikte boordichtheid (10 boringen per ha.) niet toereikend.

- **Wat is de aard en datering van de aangetroffen archeologische vindplaatsen?**

Er zijn geen archeologische vindplaatsen aangetroffen.

- **Wat is de ruimtelijke omvang van de archeologische resten?**

Er zijn geen archeologische resten aangetroffen. Wel is op ca. de helft van de oppervlakte van de onderzoekslocatie een podzolprofiel aangetroffen dat (deels) intact is.

- **Op welke diepte liggen de archeologische resten?**

Eventueel aanwezige archeologische resten uit de Steentijd worden verwacht in de top van het podzolprofiel, met name de E-horizont en de B-horizont. Dit niveau ligt tussen de 50 en 100 cm-mv.

Project : Plangebied Ommerkanaal te Ommen
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/175256

7 Selectieadvies

Op basis van het, door Synthebra Archeologie bv uitgevoerde, onderzoek zijn er naar onze mening vanuit archeologisch oogpunt bezwaren tegen het voornemen om op de onderzoekslocatie aan het Ommerkanaal te Ommen bodemversturende activiteiten uit te voeren. Op basis van het uitgevoerde booronderzoek valt niet uit te sluiten dat er vindplaatsen uit de Steentijd in het plangebied aanwezig zijn. Uit de overige perioden worden geen archeologische resten verwacht in het plangebied. Synthebra Archeologie bv adviseert een aanvullend booronderzoek. Dit onderzoek behelst ca. 25 aanvullende boringen in het deel van het plangebied waar een (deels) intact podzolprofiel in de ondergrond is aangetroffen. Op deze manier wordt het boorgrid verdicht van 10 boringen per ha. naar 20 boringen per ha. Met een dergelijk aantal boringen per ha. kan een beter onderbouwde uitspraak gedaan worden wat betreft de aan- of afwezigheid van vindplaatsen uit de Steentijd.

8 Selectiebesluit

De Provinciaal Archeoloog van de provincie Overijssel, drs. S. Wentink is akkoord met het selectieadvies zoals het is geformuleerd in hoofdstuk 7.

Project : Plangebied Ommerkanaal te Ommen
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/175256

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 1996: *De vorming van het land*, van Gorcum, Assen.

Berendsen, H.J.A., 1997: *Landschappelijk Nederland*, van Gorcum, Assen.

Geudeke, P.W., (et al) 1990: *Grote historische atlas van Nederland, 3 Oost-Nederland 1830-1855*, Groningen.

Heilhof R., (et al) 2003: *Cultuurhistorische kenschetsen*, Zwolle.

Mulder de, E.F.J., M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*, Houten.

Rutte, R., 2002: *Stedenpolitiek en stadsplanning in de Lage Landen (12de – 13de eeuw)*, Zutphen.

Spek, T., 2004: *Het Drentse esdorpenlandschap, een historisch-geografische studie*, Stichting Matrijs, Utrecht.

Steegh,A., 1976: *Kleine monumenten atlas van Nederland, 666 nederzettingen in kaart*, Zutphen.

Stichting voor Bodemkartering, 1983: *Geomorfologische kaart van Nederland blad 22 en 23*, Wageningen.

Stichting voor Bodemkartering, 1989: *De bodemkaart van Nederland, blad 22 west*, Wageningen.

Versfelt, H.J., 2003: *De Hottinger atlas van Noord en Oost Nederland*, Groningen.

Project : Plangebied Ommerkanaal te Ommen
Kenmerk : HLE/UIT/SAZ/175256

Administratieve gegevens

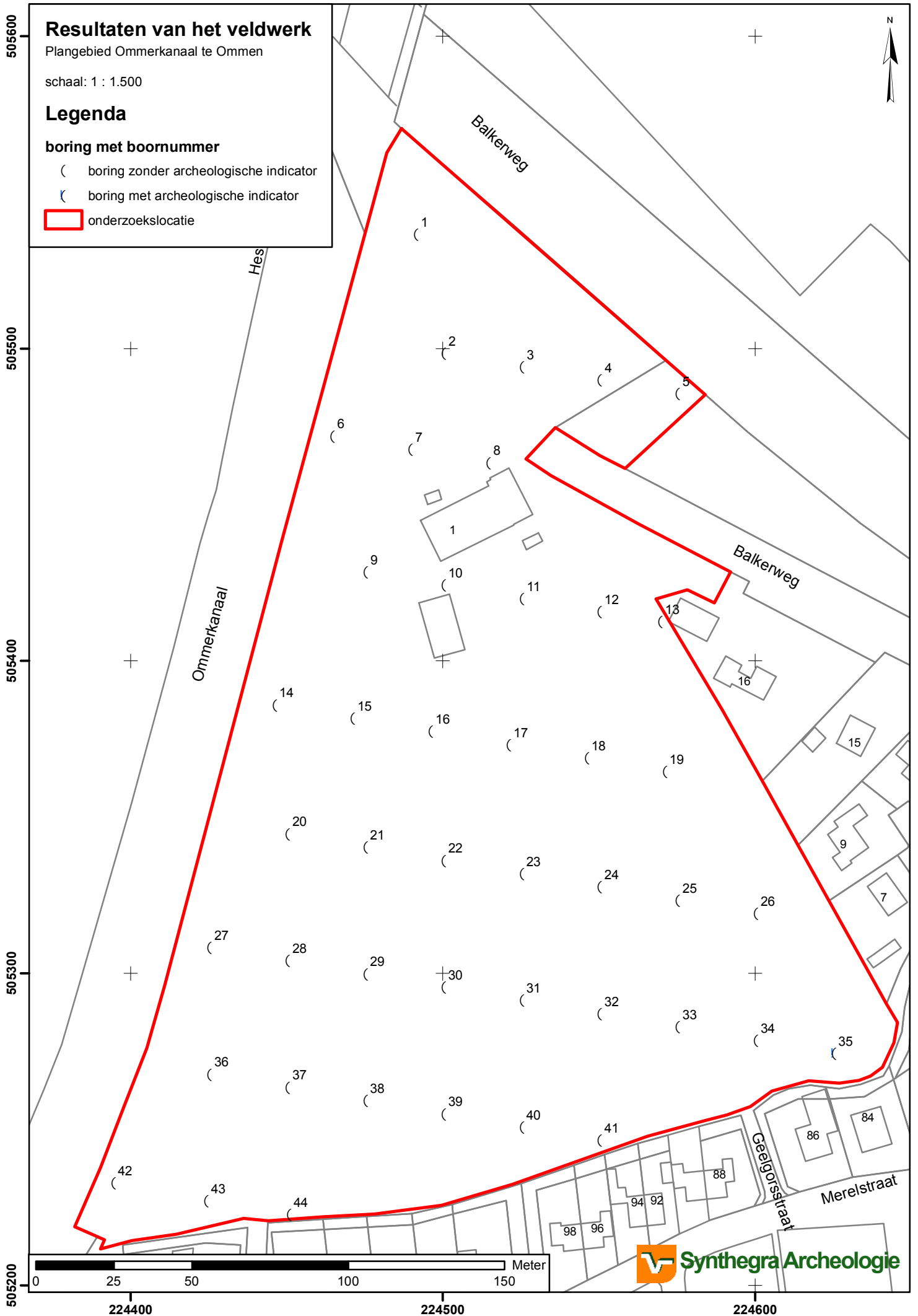
Toponiem : Plangebied Ommerkanaal
Plaats : Ommen
Gemeente : Ommen
Provincie : Overijssel
Projectnummer : 175256
Bevoegd gezag : Provinciaal Archeoloog van Overijssel, drs. S. Wentink
Opdrachtgever : Verhoeve Milieu Oost
Uitvoerende instantie : Synthegra Archeologie
Datum uitvoering : 21 november 2005
CIS-code : 14613
Datum onderzoeksmelding : 9 november 2005
Kaartblad : 22C
Periode : Prehistorie tot Moderne tijd
Oppervlakte : ca. 4.8 ha.
Perceelnummer(s) : Stad-Ommen, sectie D perceelnummer 217
Peilmerknnummer : 022E198
Grondgebruik : grasland en houtwallen
Geomorfologie : dekzandruggen
Bodem : Hoge zwarte enkeerdgronden en gooreerdgronden
Beheer en plaats documentatie : Koninklijke Bibliotheek, Bibliotheek ROB, Archief Synthegra Zelhem

De onderzoekslocatie wordt omsloten door de volgende 4 coördinaten:

linksboven: X: 224480, Y: 505598
rechtsboven: X: 224640, Y: 505466
rechtsonder: X: 224662, Y: 505257
linksonder: X: 224363, Y: 505198

Bijlagen:

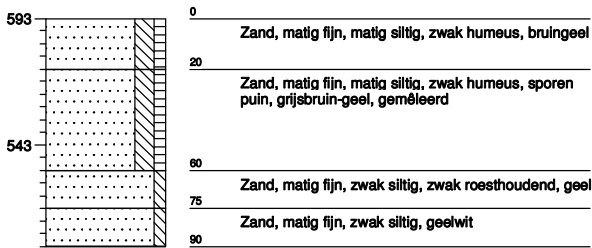
Bijlage 1: Detailkaart van de onderzoekslocatie met boorpunten

Bijlage 2: Boorprofielen

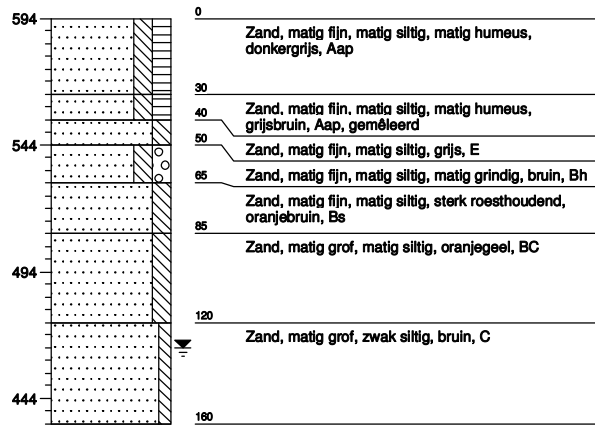
Boring: 1

Opmerking:

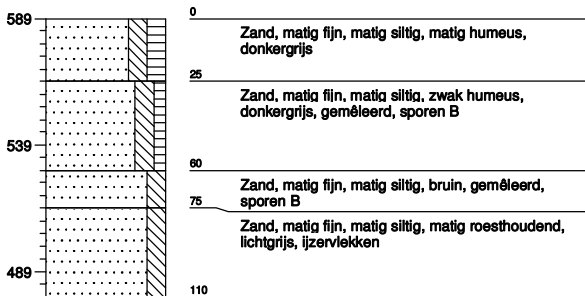
Boring: 2

Opmerking:

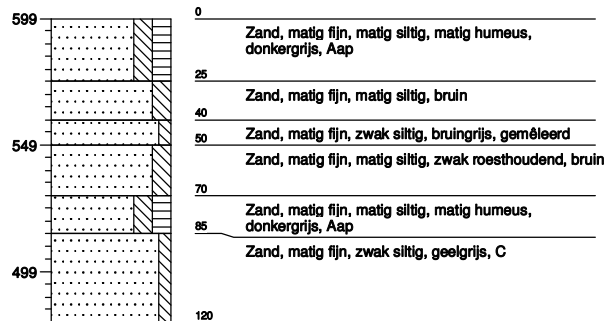
Boring: 3

Opmerking:

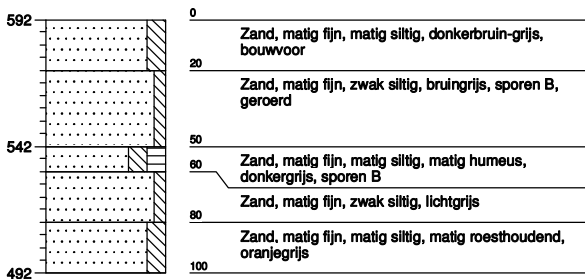
Boring: 4

Opmerking:

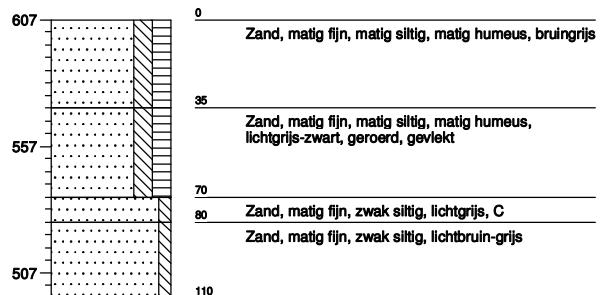
Boring: 5

Opmerking:

Boring: 6

Opmerking:

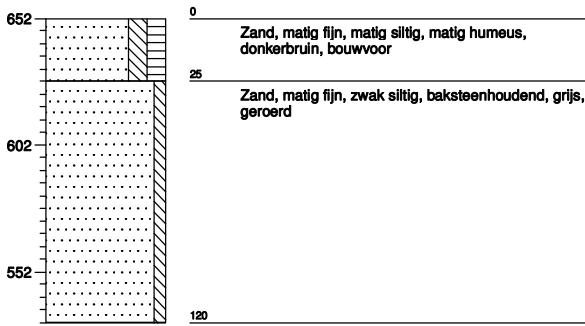

Projectnaam: Plangebied Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175256

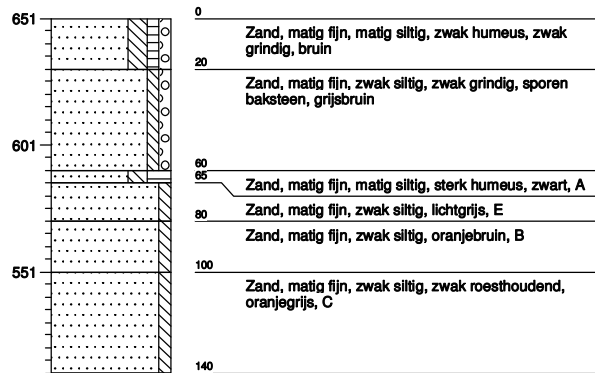
Boring: 7

Opmerking:

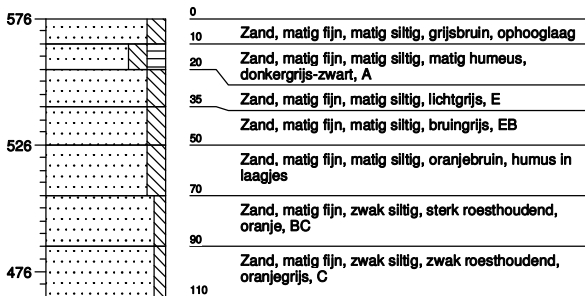
Boring: 8

Opmerking:

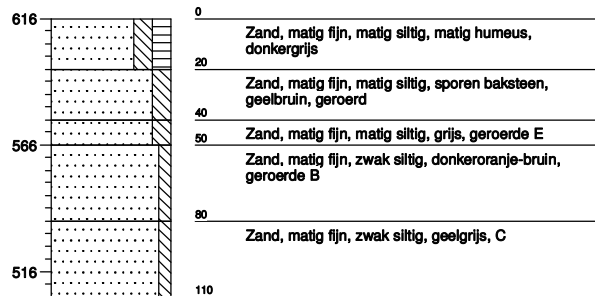
Boring: 9

Opmerking:

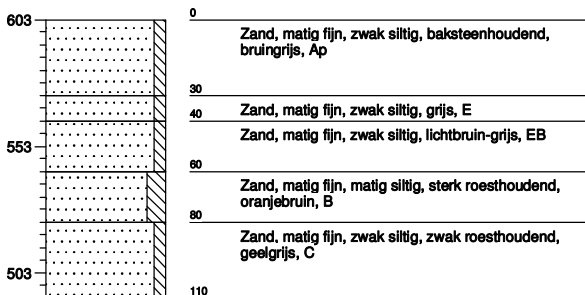
Boring: 10

Opmerking:

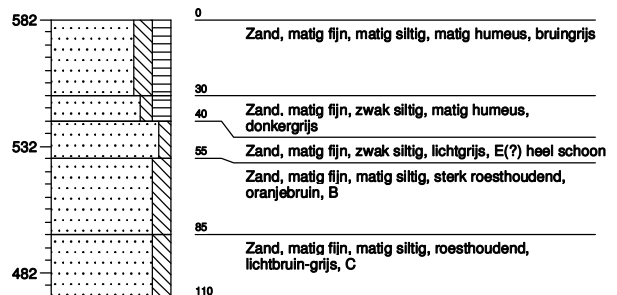
Boring: 11

Opmerking:

Boring: 12

Opmerking:

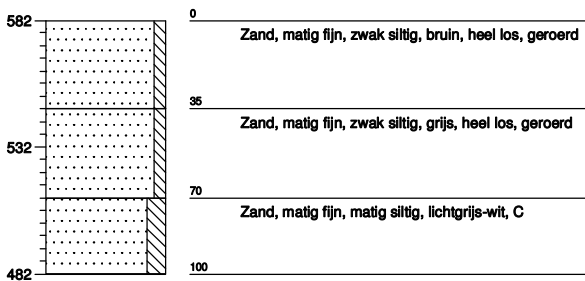

Projectnaam: Plangebied Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175256

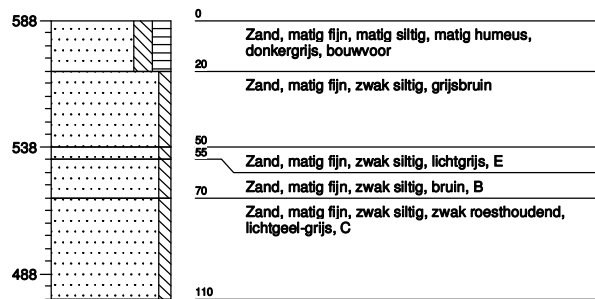
Boring: 13

Opmerking:

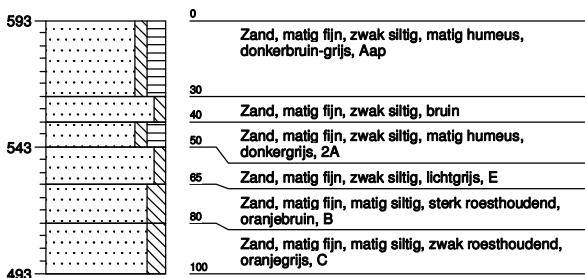
Boring: 14

Opmerking:

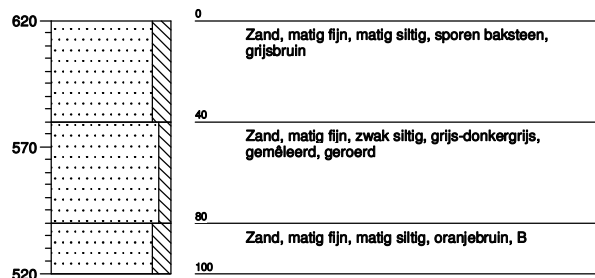
Boring: 15

Opmerking:

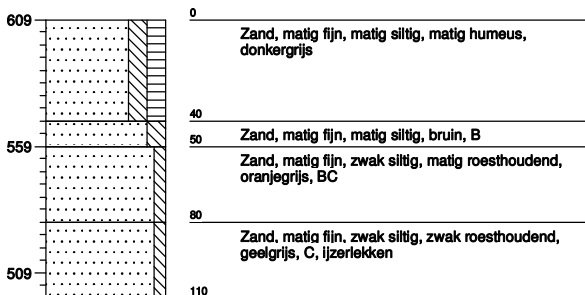
Boring: 16

Opmerking:

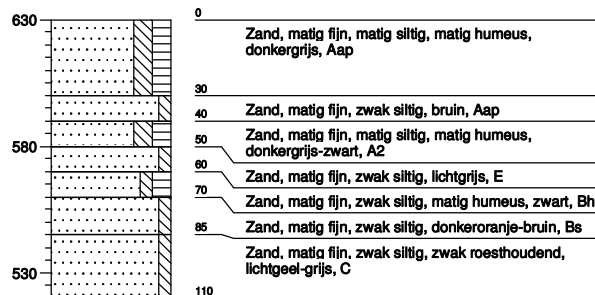
Boring: 17

Opmerking:

Boring: 18

Opmerking:

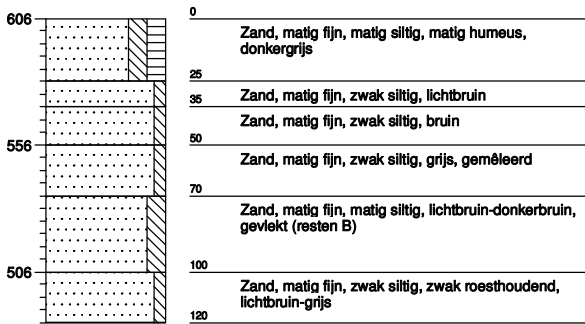

Projectnaam: Plangebied Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175256

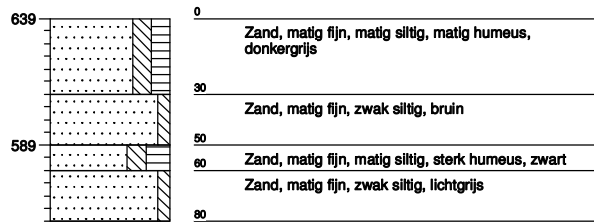
Boring: 19

Opmerking:

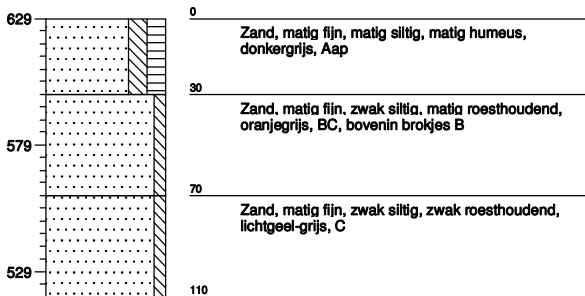
Boring: 20

Opmerking:

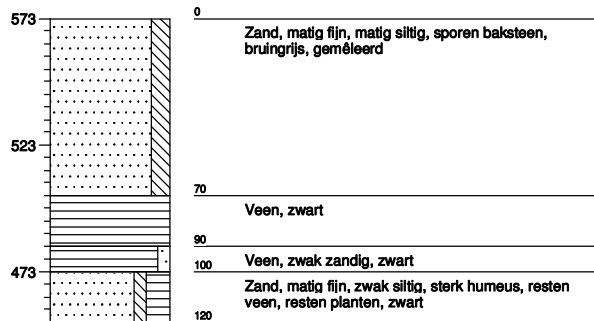
Boring: 21

Opmerking:

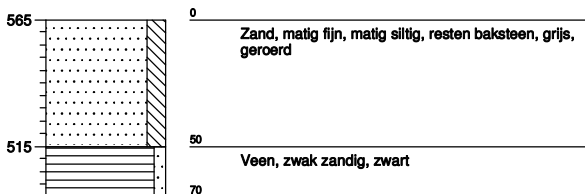
Boring: 22

Opmerking:

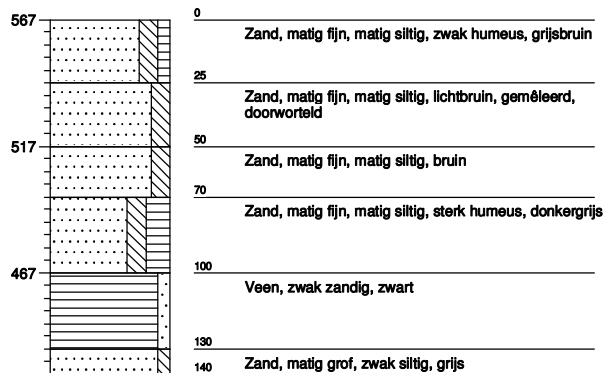
Boring: 23

Opmerking:

Boring: 24

Opmerking:

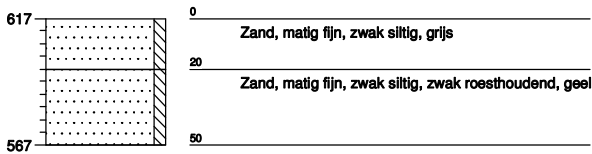

Projectnaam: Plangebied Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175256

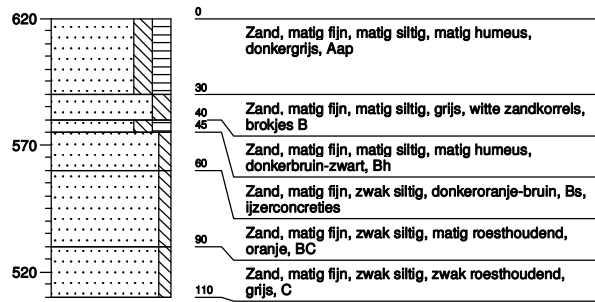
Boring: 25

Opmerking:

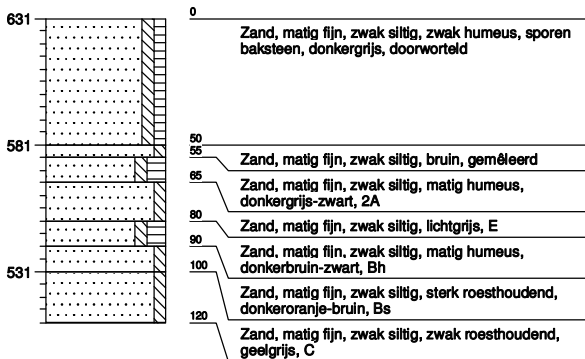
Boring: 26

Opmerking:

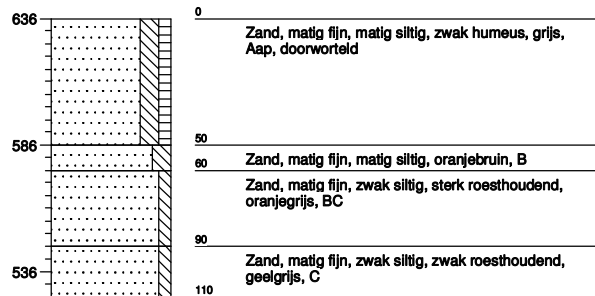
Boring: 27

Opmerking:

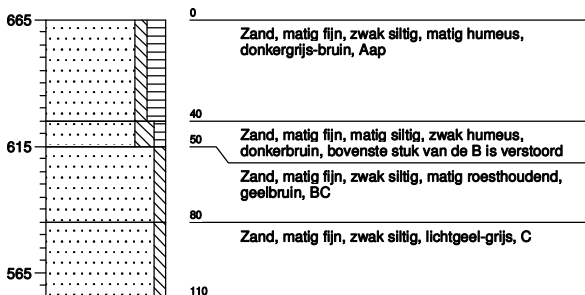
Boring: 28

Opmerking:

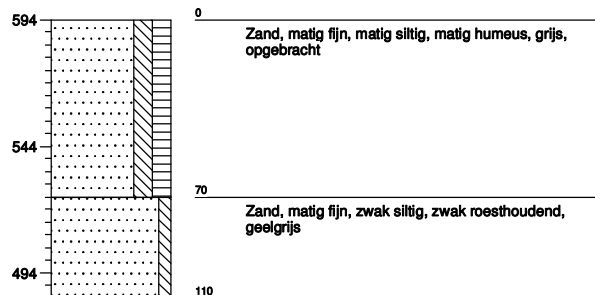
Boring: 29

Opmerking:

Boring: 30

Opmerking:

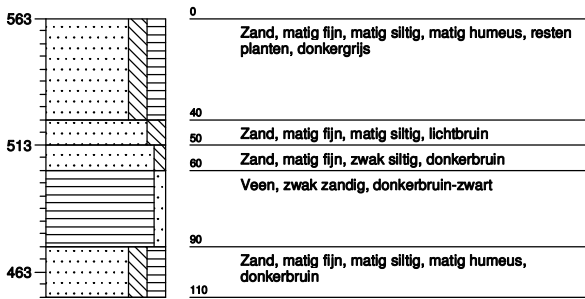

Projectnaam: Plangebied Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175256

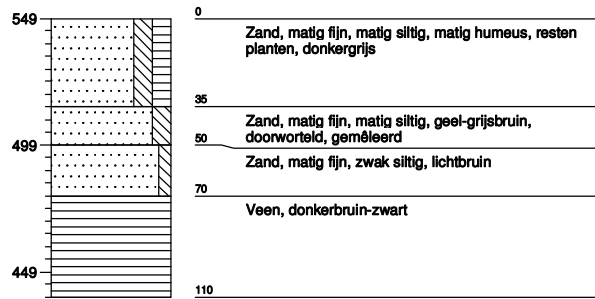
Boring: 31

Opmerking:

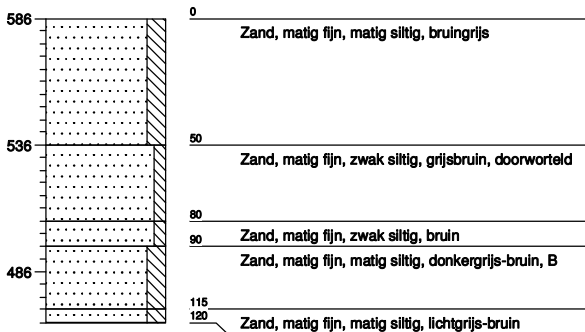
Boring: 32

Opmerking:

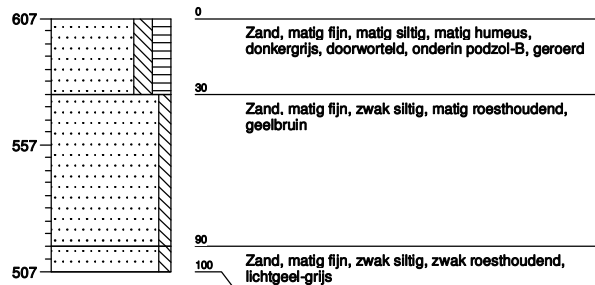
Boring: 33

Opmerking:

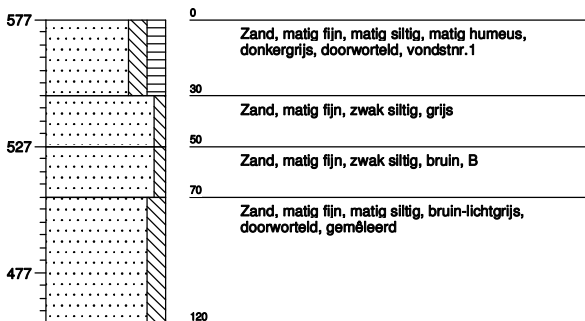
Boring: 34

Opmerking:

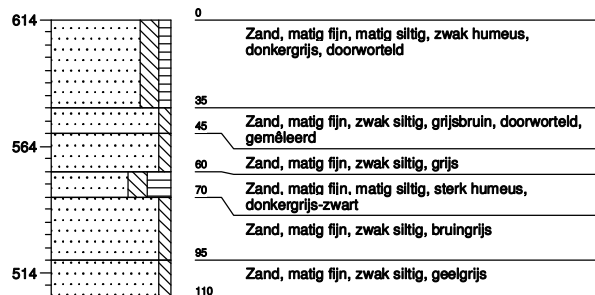
Boring: 35

Opmerking:

Boring: 36

Opmerking:

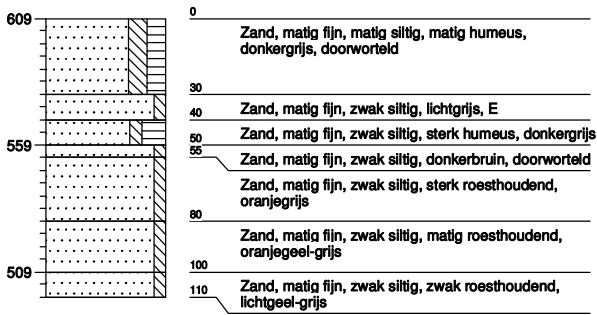

Projectnaam: Plangebied Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175256

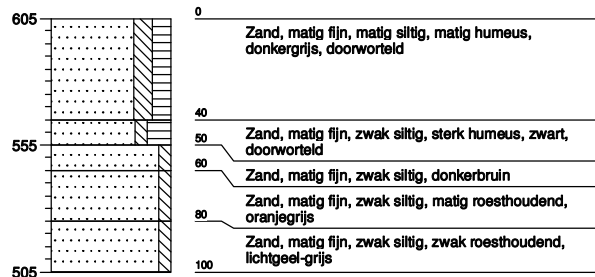
Boring: 37

Opmerking:

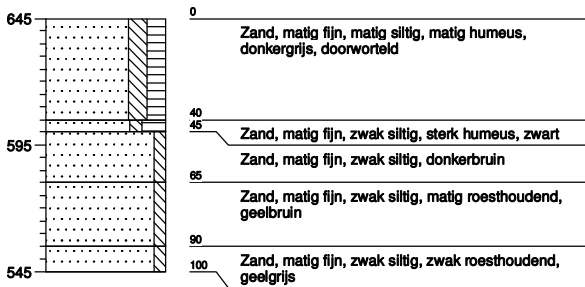
Boring: 38

Opmerking:

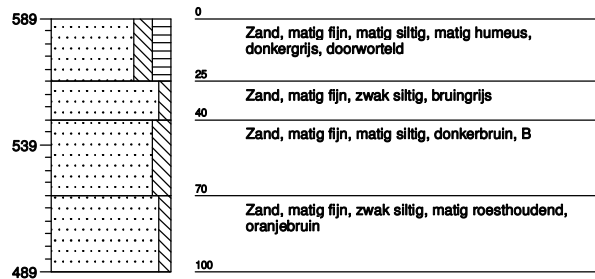
Boring: 39

Opmerking:

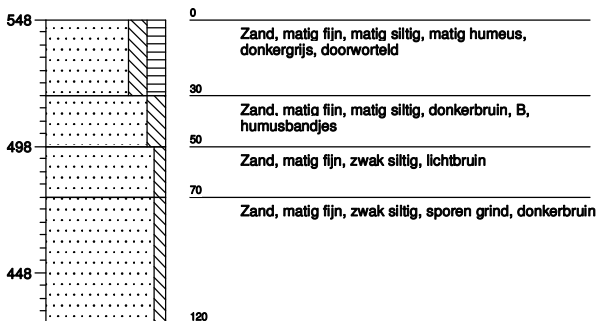
Boring: 40

Opmerking:

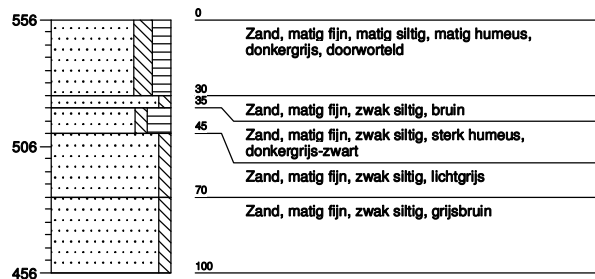
Boring: 41

Opmerking:

Boring: 42

Opmerking:

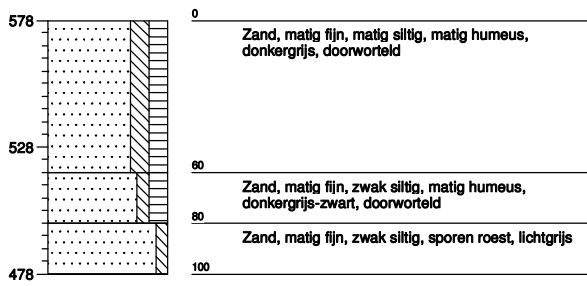

Projectnaam: Plangebied Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175256

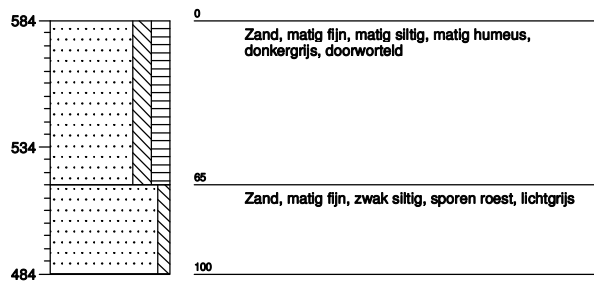
Boring: 43

Opmerking:

Boring: 44

Opmerking:

Projectnaam: Plangebied Ommerkanaal te Ommen

Projectcode: 175256

Bijlage 3: Combinatiekaart IKAW, AMK en ARCHIS-waarnemingen

Legenda
ARCHIS-waarneming + waarnemingsnummer

- Neolithicum
- Bronstijd
- IJzertijd
- Middeleeuwen

 onderzoeksmelding + meldnummer

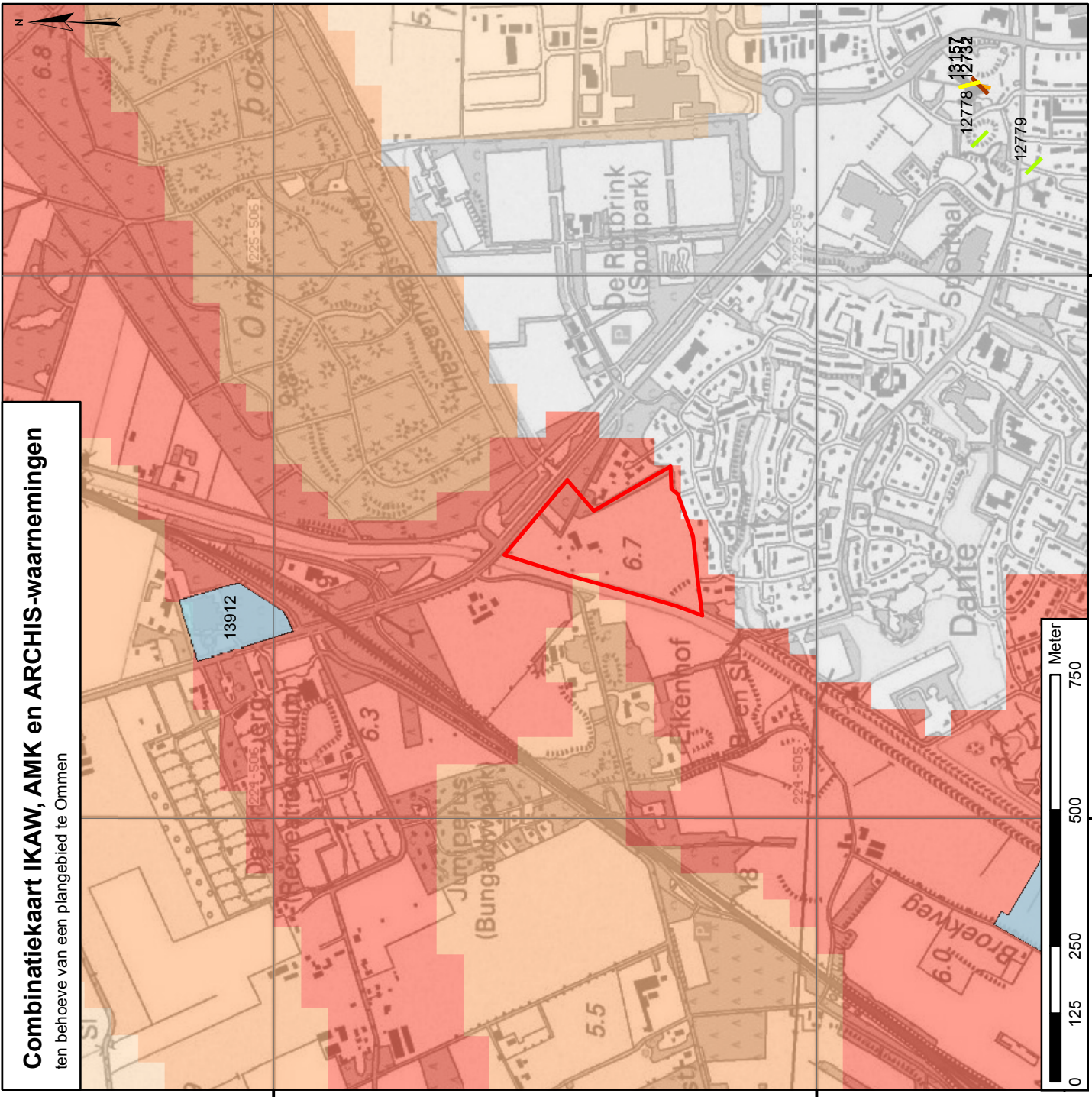
archeologisch monument + waarnemingsnummer

- terrein van archeologische betekenis
- terrein van archeologische waarde
- terrein van hoge archeologische waarde
- terrein van zeer hoge archeologische waarde
- terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

archeologische verwachting

trefkans

- hoog (water)
- middelhoog (water)
- laag (water)
- water
- hoog
- middelhoog
- laag
- zeer laag
- niet gekarteerd
- onbekend
- onderzoekslocatie

Combinatiekaart IKAW, AMK en ARCHIS-waarnemingen
 ten behoeve van een plangebied te Ommen

Synthegra Archeologie

Bijlage 4: Geologische perioden en lijst met gebruikte afkortingen

